

Гимназия атгынаабы уюлсайдар, котельный тастарыгар сытар тимир-дэр, умайыт уюлсай дьиз олобо, ЖЖХ управленинаты урууку хонтуоратын мистэтэ хомуллубакка хаалылар. Төлөйүшкэ уһайыбатын куурут алдынан ханан да суох буолбут. Олус мөлөх туруктаахтартан Ярославский уулуссатын уюлсай дьизэлэрин территорията буолар. Умайыт туалет ончугар дьон ууну-бөөү күтэ тураллар, маңы астарышка наада. Баллар нолуому, бөбү уулуссала, үрэх-күөл үрдүгэр төгөл

КОММУНАЛЬНИК

дэиэ-уот, коммунальнай
хаһаайыстыба управлениетын
иһинэн икки ыйга
биирдэ тахсар балаһа

Сотурутаабыта улуустары дэиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба управлениетын нэһилиэктердээҕи маастардарын, управление отделларын уопсай мунуһаар "Кэлэр кыстыкка бэлэмнэнии соруктара" уонна "СР Правительствотын 2001 с. кулун тутар 16 күнүгүгү 137 нүмүрдээх "2001-2002 сс. оттук сезонугар управление объекттарын бэлэмнэнии сүрүн соруктара" дээн уураарын туһунан боллуруостар көрдүнүлэр. Быйылгы кыстыгы түмүктүү, кэлэргэ бэлэмнэнири быһаарыһар ула-

СОРУК: кыһынныга билиһиниттэн бэлэмнэниэххэ

хан суолталаах мунуһа буоларынан, нэһилиэктертэн бу сулуусу маастардар бары, сорохтор өссө киһилэргэ үлэлиир бухгалтер-кассирдарын илбэ кэллээбиттэр. Каллани сыйларга управление олоһун дьаһаарын булуун сыйлата үлэ-хамнас тэрээһинин тупсарар иһаро үөрдэр. Ол туһунан бу түмүк буолла. Били күнүчэ өс хоһоонугар этилэрини, "сыарданы сайын бэлэмнэнир" наадатын тэригэ толору өйөөбүтэ, эппиэттэниэ үрээһингэ болломтону күүскэ уураар көһүннэ.

Мунуһабы сабалымыр-гар управление начальнига Вячеслав Иннокентьевич Новгородов кадрларга уларыйыһар тахсыбыттарын этэн туран сана үлэһиттэри билиһиннэрдэ. Аттестация түмүгү сорох эппиэттэнэ суох үлэһиттэр үлэһиттэн тохтолулубуттары, оттон Сылданан үчүгэй үлэлээх маастар В. Е. Макаров управление аппаратыгар үлэбэ про таһаарыллыбыттан бэлэ-тээтэ. Салгы киһи республикада уонна улууска аяспыт оттук сезонун түмүктэригэр тохтооту. Убаһас оттугунан, чоһуан котельнайлар кэмигэр, быстарыта суох хааччыллыбыттарын, электро-уот эмнэ быстарыта суох кэлбитин үрдүнэн үксүгэр үлэһиттэр эппиэттэнэ суохтарыттан улууска хас да сиргэ тогуулар, умайылар тахсыталаа-быттарын итээс быһытынан сыналаата.

Бастакы боллуруоска информацияны начальнигы солбуйааччы, кылаа-банай инженер Дмитрий Петрович Ефимов огордо. Киһи хас бириднэ нэһилиэктер кэлэр кыстыкка бэлэмнэни сайынны кэмгэ тугу оҕустуохтаахтарын, онуо-ха тоһо кээмэйдээх, хан-нык үлэлэр ытыллыахта-ахтарын ырытан, быһааран биэрлэ, ыйытыларыгар, муһаарар боллуруостары-гар эппиэттээтэ. Бастакы уочараттаах соруу быһытынан барыларыгар оттук сезонун түмүктүү

болдох этилиһэ, котельнайдары, таһынаагы тер-риторияны туту ыраастаан күһүн оттор тына бэлэм-нииллэригэр ыйылынна. Маастардар уопускала-рын оромуну хайа болдох-оох ытылларынан, үлэ-лэрин кээмэйинэн көрөн биэрэргэ быһаарылынна. Оромуну тоһо кыаллары-нан бэйэ техникатынан, үлэһиттэринэн ытырга сүбэлэһтэ.

Хас бириднэ нэһилиэк тоһо кээмэйдээх, ханнык үлэни ытыга чуоткайдык быһаарыһабыт. Онуоха ханнык, тоһо матырыйал наада буолара, үбэ-харчы-та смета быһытынан оҕоһулуубут. Сүрүн болломто объекттары киһи-нэн котельнай ахсаанын аччатар туһайыһа уурул-лубут. Ити, биллэн турар, инникитин оттукка, атын да ороскуоттарга кэмчи-лээһини, үлэһити аччаты-ыга тирдирэ, элбэх үп-харчы кэмчилэһиһэ.

Бириднэ нэһилиэктеринэн улахан ханнык оромуннар, тутуулар ытыллыахтарый? Арым-лаахха киһи котельнай оромуннар, 125 метр уһуннаах теплотрасса ула-рийар. Сыланга оскуола котельнайа штукатуркала-нар, бааһыныкка сана ко-тел туруорулар, гаража сана котельнай тутулар. Болтоноро балиһага сана котел туруорулар, Кындалга киһи котельнай тутуута садаланар. Хаты-дыга балиһага дээрнэ ки-һи котельнайтан сана трасса тардылар, дөһөд котельнайыгар сана носу-остар олодуллар. Төлөйгө сана котельнай штукатуркалар, теплот-расса көннөрүлэр. Ди-рингэ киһи котельнайга сана КСВ-1,8 мааркалаах котел туруорулар, 115 метрдээх теплотрасса ка-питальнайдык оромуннар-нэр. Хайахсыкка культу-ра дьэтин котельнайын оҕорон балиһаны, кон-туораны холбондулуохта-ах. Чакырга киһи котель-найга КСВ-1,8 мааркалаах сана котел туруорулар, музей, балыкха итиннэ холбондулар. Миндараа-ыга балиһага сана ко-тельнай, хонтуора котель-

найын сагалары үлэлэрэ ытыллылар. Хадаарга сана котельнай тутулан олоххо 3 КСВ-1,1 котеллар туруорулан уруккута 5 ко-тельнайынан оттула тур-бут объекттар барылар холбонуохтара. Чыаппа-рада сана котельнай туту-лан 3 КСВ-1,1 котеллар ту-руорулан оскуола, ба-лыкха, спортзал, кулууп холбонуохтара.

Урох Күөрүгэ кырдаастар дьэһэри котельнайыгар сана котел туруорулуора. Косторун курдук, улуус үрдүнэн үлэ кээмэй ула-хан. Итиннэ бэлэмнэни тизир-таһар үлэлэр балай да ытыллыбыттар. Ол курдук оромуннар туту-лар цемент, кирпиччэ миэстэргэ тизилибит, үлэ-ни сагаларыга оҕоһоох турбалар, электрод, атын да матырыйаллар баал-лар.

Боллуруоһу дүүллэ-һингэ бастакынан тыл эп-пит управление начальни-га В. И. Новгородов үлэни уларыһаахха котеллар көтүрүттэн, сезон бүтэ-тин котеллары ыраас-тааһынан, тугу үлэлэрин ытыттан сагаларыга сүбэлээтэ. "Итиннэ бары кыахтар бааллар. Тутуу үлэлэрин сметалара бу күнүгэ оҕоһулан туста-ахтарга тирдилиһтэрэ. Барыллан ааһынан 3 мөл. солк. суумалаах үлэ оҕоһулуохтаах. Итиннэ үп-харчы көстөрө улахан күчүмэргэ буолуора, онон үксүн бэйэбит күүспүтүнэн үлэлиирбит эрийилэр", - дьэтэ.

Маастардартан Н. Я. Местников Кындалга баар матырыйаалынан котель-най тутуутун сагаларыга туруоруһа, К. Е. Беляев элбэх объект холбоһуһага котеллар кыамталарын учуоттуурга, кылаабынай бухгалтер А. П. Макарова учуоту-отчуотунаагы кэм-гэр оҕорон иһэргэ, төлөбүрдээх өгөнү оҕору-уга күүскэ үлэлэһэргэ, ТБ инженерэ Н. Н. Хоюта-нов апариялар, саахалла-лар тахсыбатарын туһугар объекттары ыраастык ту-гарга, умайгы харайыгы сэрэхтээх буоларга этти-лэр.

Иккис боллуруоска

информацияны управле-ние начальнига В. И. Нов-городов огордо. Киһи Правительство тустаах уураарын сүрүн ба-лаһыанналарынан би-лиһиннэрдэ. Мунуһа кыттылаахтар боллуру-ос сүннүнэн элбэх ый-ытылары биэрдиэр. Түмүккэ кэлэр кыстыкка бэлэмнэни үлэлэрин ытытыга туһайыһабыт быһаары ыйылынна.

А. СЛЕПЦОВ.

ХААРТЫСКАҔА: ма-астардар (хаһааста) И. Протодьяконов (Алаһар), К. Е. Беляев (Арыһаах), И. И. Карпов (Хоптодо), Н. Н. Давыдов (Хадаар), ТБ инженерэ Н. Н. Хоюта-нов уонна Чакыртан маас-тар Н. Н. Кирилин.

БАСТЫН ҮЛЭЛЭЭХ КОЛЛЕКТИВКА

Улууспутугар барыта 11 убаһас оттугунан отту-лар котельнай баар, итин-тэн 9-һа дэиэ-уот, комму-нальнай хаһаайыстыба ба-линсатыгар турар. Киһи-лэри управлениеттан Александр Гурьевич Фи-липпов салайар. Сылата бэйэлэрин икки ардыла-рыгар куоталаһыга бас-тыр улуустаагы гимназия котельнайыгар үлэлиир коллективка үлэлэрин-хамнастарын, эһилги кыстыкка бэлэмнэнилэ-рин ыйылаһа тийэ сы-рыттыбыт. Онуоха оператор Ксенофонтов Василий Николаевич манньк кэһээтэ:

— Коллективнытыгар барыта 8-быт. Бирг-дэһирибит Валерий Ин-нокентьевич Попов. 4 сме-нанан 2-лин буолан тура-быт. Котельнайытыгар 5 олох турар — икки КСВ-1,8, үс "Бритский" маарка-лаахтар. Итинтэн тымы-ыга 2 котелу оттобут. Сы-лаас күһүгэ бири котелу.

Эрдэ бу котельнай "Аг-ропромстрой" балансты-гар турар. 1998 сылтан ЖКХ управлениета тэри-лэн киһиэхэ бэриллибитэ. Нөгүө сылытар убаһас от-тукка кирибилибит, онон "Бритский" котеллар итин-нэ сөп түбэһиннэһэн үлэ-

рыттылан оҕоһулуубутта-ра. Котельнайытын ыра-астааһында таһын испи-эскэлээбилибит, иһигэр кырааскалаһын үлэлэрин ытыллыбыт. Билиһиттэн улуустаагы гимназия объ-ектара, начальнай оскуо-ла, "Тулукуһаан" уһууһа, "Сандаал" маһаһын, уоп-сай дьэһэлэр ытытылал-лар.

Убаһас оттугунан от-торго аналлаах курсу баран

оператор иһэтин ылып-пыт. Сөп буола-буола ин-структаж биэрэллэр, бэрэ-биэркэ ытыллар. Бары араас иһэлэри баһылаабыт дьоммут-ким сварщик, ким электрик, сантех-ник. Онон быстах саахал-ланыһы, оромуну бэйэ-эбит оҕоробут. Бытовой хоспутугар теленизор, те-лесфон баар. Эмнэ итиннэ дьэһениһи кордорор прибор, тас температура-ны кордорор кыраадыс уонна уубут котелтан тах-сытын, төһөн киһири-тин кордорор прибордар тураллар.

Кэлэр кыстыкка билиги котельнайытыгар 45 чаһынай ыал холбон-оһаах. Итиннэ үлэ былы-рыныгыттан ытыллар. Бааларга система киллэ-ринитигэр Улуус Мунуһабын депутата, предприниматель И. Г. Макаров биригээдэтэ үлэлиир. Оттуу сезонун түмүктэн котеллары ыра-астааһында турунубут. Икки олох котулэн сана улахан кыамталаахтары ту-руоруохтаахпыт. Онон ити тахсылаахха котеллары көтүрө сыдыабыт.

Аспыт оттук сезонун балаһан ыйын 5 күнүгэр сабалаабыппыт. Кыстыгы этэнгэ тирдэһиһит саа-

халаныы суох. Объект-ис оттулэригэр хаһаайыт-тар эппиэттиилэр. Сорох объекттар оҕоһуулар мөлүтөх буолан сылааһы аанна туппаттар. Трасса сорого эргэрдэ.

Хамнасыт аанна кэл-бэккэ эрийдири. Былы-рыныгы хамнасыт нэһэ тоһоно илик. Быйыл бюд-жекка кирибилибит дьэ-н үөрүү улахан этэ дьэһи, улахан хамнаһын тахса илик. Бэйэбит үлэлиир миэстэбитин коро-хараа, ыраастык туту сатымыт. Үлэлиир усулуобуйа үчүгэй. Куоталаһыга ик-кис төгүл бастаагыбыт. Ыраастык туту олорууга анал бириһиннэн наһара-далаабыппыт. Кэлэр кыс-тыкка оромуну кэмигэр бүтэрэн тэрээһиннэхтик кириргэ кыһаллыахпыт.

"СО" корр.

ХААРТЫСКАҔА: ма-астар А. Г. Филиппов; оператордар оромун үлэ-тигэр.

РЕДАКЦИЯ ПОЧТАТЫТТАН

Улуус бочуоттаах грандана, РФ норуотун үөрэҕиритин туйгуна, учууталлар учууталлара Р.М.Саввин "Улуус кини туттар учууталлара" диэн хомуруннууга тахсытын бэлэстэһин дьоро кинэти ЧФКСИ библиотекатыгар буолан ааста. Роман Максимович бу үлэтигэр оҥо аймах кутун тулут улуус элбэх учууталларын тустарынан араас кэмгэ суруйбут ыстайаларын сааһылаан киллэрбит. Педагог идэтин кэскилэ уонна кэрэти мындырдык арыллыбыт бу дьобус кинигэ эдэр ыччакка, ордук учуутал буолуохтаах эдэр дьонно бары өттүнэн туһалаах, ыгырар сулус буола туруоба.

Биһиги тапталлаах, ытыктыр учууталбыт үлэтин үрдүктүк сыаналаан, кинини кытары араас кэмгэ биһиргэ

УТУӨ СУБЭННПИТ, УЧУУТАЛБЫТ

үлэлээбит биһир идэлээхтэрэ, кинигэ геройдара тыл эттиллэр. Ол курдук, норуот педагогикатын улуустааһын ассоциациятын председателэ К.К.Пермяков кинигэсэ учууталлар хатыласпыт уратылар, дьобурдара арыллыбыт өрүттэрэ мындырдык, аабааччыга тийимтигэ тыка суруллубутун холобурдаата. Бу үтүөкүн дьоро кинэти тэрийбиттэригэр, улуустаабы үрэх уралаһынетыгар, ЧФКСИ салалтатыгар мустубут дьон махтал иһирэх тылларын анаатыр

лар. Тус бэйэм учууталбын, завучуун Роман Максимовичы кытта куруутун алыһар, кинигтэн элбэһи истэр билэр буолан, билиитин көрүүтүн, дьонго эйэбэһин, үлэсэ эппитинэстээх буолуутун, уопсай дьомалаага айымнылаахтык сыһыаннаһарын мэлдьи холобур оҥостобун. Кини хаһан да санаатын түһэрбэт, "налдыабын" диэн үнсэргин сылдыһыбат. Күндү учууталбытын, үһүн үйэлэн, бар дьонун махталынан кынаттанан суруйар талаанын такса турдун диэн алгыһыбын. Баһыыба, учууталым, кэрэ кинигэсэр, үтүө суруйууларгар, сырдык ыраларын туоллуннар!

Евдокия КАЖЕНКИНА,
пед-үлэ ветерана,
журналист.

гэн экономикатын туруктаах онорууга ити бэрт суол. Ол эрэри, "ноолоох" диэбиккэ дылы, сорохтор хотонноро үрүһ адыас өҥөйөн турар, ол кингэ-саага сүүрүгүрэн түһэн ууну төһөлөөх буюрду онорор буолуой? Кэм кэлэрин каттабкка эрэ олохтоох дьаһалта түөлбэлэринэн аналлаах комиссиялары тэрийэн бөҕү-сыһы хомууан тизитэрэн, сорунуулаах дьаһалы ылыан наада. Үрэх үрдүгэр хотонноохтору көһөрөллөрүн курдук булгуччулаах дьаһалы ылыахха сеп этэ.

Ууну, айылҕаны харыстааһын чөл олох, эбдигирдиги иһин үлэлээһин биһир сүрүн салаага буолар. Оттон бу болуурус Таатта үрэх сүһүгүр олоһор ханнык багарар нэһиликкэ баар буолуохтаах.

Барыбыт баайбыт дьылбатын туһугар бары турунуовук.

Дьабыыла Уолан.

Таатта үрэхсэ Одьулуун нэһилиэгин быһа сүүрэн сирдидиуну угуттаан, кинигэ-сүөһүнү улаханник абыраан аһар. Дьабыыла бөһүөлүгүн көстүүтүн кингэсэр, тулсабай кэрэ көстүүтүк онгорор. "Бу үрэхпит уонна күөлүрүт сэрин сылларыгар быста уоланнар, иһэр уута суох буолан эсэ сыһан турардаахпыт" диэн "сирдэбастар харааста ахталлар. Билигин үһүн кэмнээх өҥ дьыллар буоланнар, үрэхпит угуттаан күөлүрүтүн абыраан, ууларын сайгыыр, эбэн биһэрэ турар. Онон күөлүрүт сэрин соһолоро амтанныын тулсан, биллэрдики эбиллэн, дьон-сэргэ үөрүүтэ улахан. Анардас бэрэ эбэбит төгүрүк сылы мэлдьи уонунан толна. Соһо балыгынан нэһилиэгини хааччыйар. Сайыннары-кыһыннары аһыыр мууспутун бары бу күөлүтүттэн уонна Тааттагын ылан олоһобут. Ол эрэри сороһор нитиллэн оло-

Кини уонна
тулалыыр эйгэ

БАРЫБЫТ БААЙБЫТЫН БАРЫ ХАРЫСТЫАБЫН!

рор эбэбитигэр харыстабыла суох сыһыаннаһарбыт абалаах баары.

Айылҕабыт барахсан бэйэтэ айан уонна абалан биэрбит уугун үйэлээхтик туһаныыга ытыр үлэбит ситэ-тэ суох диэн баарылар. Уулуссага баллаат үлүгэр үгүс техникалаахтык үрдүнэн, бөһүт-сымыспыт ситэ тизиллбэккэ, саасны саадырын уугун кытары үрэхпитигэр кутулар. Кэниги кэмнэргэ элбэх ыал сүөһүлэнэ, дьом кэр-

Дьыллар уонна
дьоннор

УЛАХАН ОЛОХ

Чурапчы сэлэһиньэтин интернат-оскуола томторун саамай кырдыабаһа, тыыл, үлэ ветерана, Аба дойду Улуу саринтин кыттыылааһын оҥдообото, улуус маннайгы колхозтаахтарыттан биһрдэстэрэ Е. И. НОГОВИЦЫНА бүгүн 90 сааһын туолар.

Елена Ивановна иннэ 1929 с. Бахсыга бастаан тэриллэбит «Туругурдуу» артыалга чилиэгинэн кирибигэ уонна хонуу үлэтигэр, ол бурдук хомууругар эр дьону кытта тэннэ үлэлээбитэ, ланнайгы артыал, колхоз сүһүбүр турарын, социализм идеяга олоххо кириэрин, социалистическай Ийэ дойдута бөөбүгүрүн, маннайгы биэс сыллаах былааннар олоххо кириэллэрин иһин күүһүн харыстаммакка үлэлээбитэ. Фашистскай Германияны, милитаристскай Японияны үлтүрүтүүгэ бэйэтин сэмэи

кылаатын киллэрбитэ.

1941 с. сидьин өстөөх саба түһэн дойду байыаннай быһыыга-майгыга кирибит камитэр «Бары күүһү — өстөөгү кыайыыга!» диэн лозунунан бүтүүн советскай норуот биһир ныйгыл кэкилэ түмүллэн күүрүүтэ-ахтык үлэлиир кэмнэргэ кэргэнин Попов Иван Андреевичи Ааллаах-Үүнгэ таһаас таһыытыгар колхоза биригэдиригэнэн аналдыта. Оноука хорсун санаалаах эдэр дьахтар кэргэнин кытта таһаасчытынан барарга сөбүлэспитэ. Иннэ гынан, Поповтар дьом кэргэнинэн кыра уолчааннарын илдьэ государственнай суолталаах ыарахан үлэни толоро сатинныан ыйтан айанна турумууттара. Ити ылбычча кини ылыммат, эдэр, хорсун-хоодуот, сулуумах эр дьон эрэ сылдыар, бэрт эрйэдээх, эрирдээх, сындаалбанаах үлэтигэр

хайаан да булгуруйбат буулаа саага, бэйэс күүстээх эрэни итинэн коллектив, дойду иһин ныйгыл патристическай бэринни баар буолан алталаах-сэттэлээх оҥону батыһыннаран туран быһаарыммыт буолуохтаахтар. Ааллаах-Үүнтэн кэлбит дьон улахан дьоруой курдук тутталлара, кэпсипиллэрэ-ипсипиллэрэ, онук да сыналлыыр этилэр бэйэлэрин тэннээх колхозтаах ыччаттара, дьоботторо, табаарыстара.

Араас быһылааннарга түбэллэллэрин оҥо сылдьан истэр буоларбыт. Суол, хонук сиргэ утуйар сир, ас-буһарынарга олох билдэһэн охсуһуулар да чаастатык тахсыылара, таһаастаах сыарбалары түһүрүтэ аһыһымы, олгуобула тостуута, сыарба алдыһыыга, түөн таһас-ас сүтүүтэ, о. д. а. быһылааннар, кыһыннары тааныммы, сүүрүгүрдэ сыгар-үрэхтэри туорааһын, хас эмэ хайыны дабайыы, түһүү Силлэһэ ытыллар бууруута, бонкуоба суох ат таба тирэммэт килэн муустарын туорааһын... — уон араас моһоллор айанныыттары «ээхтэрин» этигэллэрэ, эрийэллэрэ-мускуйаллара. Оно ол диэбиккэ, Елена Ивановна чаччы эр бэрдигин сыыдам туттунуулаах-халтыныылаах, кыайыгас-хотугас, дьоннээх хорсун санаалаах буолан кэргэнин батыстаба.

"Эдэр саас" хаһыат бу ий 8 күнүгүрүн нүөмэригэр СГУ студентката Надежда Андреева "Норуоттун инники кэскилэ" диэн дьобуннаах ыстатыйата таарыста. Онно автор "сахалар норуот быһыытынан тиллээхпитин, сайдаахпыттын барарар буоллаахпытна, бэйэбит ытык өбүгэлэрбиттэн үөрэнэн, үөскүү сылдыһыт уонна билигин биһир пассивнаридарбытын ытыктыахтаахпыт, сүүрүүүхтээхпит" — диэбитин мин, кыраабаас аабааччы, ис сүрэхпиттэн сөбүлэстим. Надежда "норуот бэйэтэ ытыктыыр, итэргэ-эр дьоннордох, кинилэргэ үөрэнэр эрэ буоллааһына биһир сомоһолоһу тахсыа дии саныыбын" диэн бэйэтин санаатын сирдээхтик чингэтэр.

Эдэр кини дьиринг өйү-санааны көтөхпүт тус санаатын салгаан, бэйэм сэлэһиньэм бүгүнгү олоһор биһир биһир көстүүнү санаатыахпын баарарбын. Биһиги Чурапчыбыт Боотуруускай улуус аатын кытта баатара сүүс сыл анараа өттүтэн биһир ситимнээх кини — ки-

КЭСКИЛБИТИН САНААН

инэ буолбута. Революция инниттэн, ордук гражданакай сэрин сымаларыгар манна улахан суолталаах элбэх событтар, ол иһитэр "Чурапчы холотууската" дэммит хааллаах трагедия буолбута. Ол алдырхай туһунан биһиги билэр "Братскай могилабыт" буолар. Урукку ата "Луохтуур кыһын уңуоба". Саха омугу улуу Толстой кытары биллһиннэрбит, бастагы пращыт, общественай деятель П.Н.Сокольников барахсан норуотун туһугар тус бэйэтин олоһун сирдээхтээбитэ. Наар суһал ыгырыыга ыйы-ыйынан ыраах улуустарынан сылдьан хас эмэ сүүһүнэн ырыһахтары өрүһүбүтэ, ол сылдьан оҥотун, кэргэнин олоһу биллһипта... Оҥотун таптаан оонньобут тумул арым чачиригэр уңуох туттаах-

быт. Ол чачир ойуур "Луохтуур кыһын уңуоба" диэн улуу арака дьирин ытыктабылы санатан ааттаммыт.

Чурапчы "Братскай могилабыт", кинини кытта "Луохтуур кыһын уңуоба" чурапчылар үйэ-саас тухары үтүөнү уонна аспыт үлүгүрү санатар кэрэстээхтээх ҮҮҮК СИРБИТ буолар. Кэскилбитин санаан, кэлэр кэчээри ыччактыгыгар тэбигэн саа хара санааны түөн саа үтүө санаа кыайарын кэрэбиллэ-көпөн турдун кини! Анаан онгорон — ыраастаан, туризм маршрутулар киллэр-туристэххэ, анал үлэтиги көрүүххэ, киннэ-видео кадрдары туһаныахха. Сэттиннэ 7 күнүгэр кэрэстээхтээх үтүөнү толоруохха. Манна улуус үтүө дьонно-ро, сэрин кыттылаахтара сымталлар. Кэмнээн сылдыһыны, көрүүнү олох-туохха, буолуу, хаххалы сатыыр айылы онгостуута тэбигээх.

Роман САВВИН,
улуус бочуоттаах
гражданина.

Аабааччы хомолтоһун этэр

СИТЭ СЫНАЛААБАТЫЛАР

Сааскы суол хаалыан эрэннэ Бахсыга Уус-Алдан улуунун "Мүрү саһарбата" хаһыатын отделы сибэдиһсэһэ, журналист И.И. Попов-Бахсылыырап "Ылар кэмнэр тыһынаах туһулар" диэн кинигэти биллһиннэригэ буолан ааста. Дьоро кинигэни автор Бороһоннооһу киин библиотека уонна редакция үлэһиттэрин көмөлөрүнэн тэрийэн, Уус-Алдантан барыта уон үһү буолан сырыттыбыт итинэн хомойо санаатыбыт. Эрдэттэн этии, биллэрин мөлтөбө дуу, саа-

лаба кини адыас аһыах кэлбит. Биһигиттэн ураты аһыах кырдыабаһар бааллар, онон эбиллэн — сабыллан отучча эрэ буоллубут. Кырдыабаһар, сорохторо кинигэсэ кирибит дьоннор, кэлсээннэрин хараасты-бакка эрэ истибэккин, ол эрэри манньах ахтыһы кэрэхсээхтээх кэчээри ыччаттарбыт — оскуола оҥолоро олох да суохтар, дьөрү биһир эмит учуутал да баара биллбэтэ. Ытыктабыллаах Бахсы нэһилиэгин дьонно мин суруйуубуттан хомойуохтара суоҕа, туох

эмит түмүгү оҥостуохтара диэн эрэнибим. Иван Иванович кинигэлэрэ өссө даһаны тахсан иһэхтэрэ, онно, биллэн турар, Бахсытын дьонун туһунан эмэ суруйуо. Кини төрөөбүт дойдуттан төһө даһаны тэллһийэн сырыттар, сааһыра-даһын ахсын төрт буоругар курдаһы тартарар. Ол курдук, Иван Бахсылыырап куруук дойдутун ахтар-саныыр, суруйууларыгар нэһилиэгин историятын, дьонун-сэргэтин үйэтигэ сатыыр.

Афанасий КОПЫРИН,
"Мүрү саһарбата"
хаһыат корреспондента,
Уус-Алдан улууһа,
Бороһон сэлэһиньэти.

1942 с. саас олус эрдэ кэлбитэ, колхозтар оччотуу биризмэһэ аһыан, буһунан эрэ үлэлиир кэмгэ сааскы ыһыларын ыам ыйын 5 күнүгэр бүтэрбиттэрэ. Онон буоллаһына Охотскай Бэрэбизс да диэки хаар эрдэ уулан суол алдынан, таһаасчыттар эрйэдэрэ эбин улаппыта, таһаастарын былаанын бэрт кэһилэ, токус сорунан толорбуттара, сыарбаларын, сэлтэрин-сэбиргэлэрин халаларан аттарын сыбдаһы миһинэ, сулууахтыы үүрэн дойдулаабытара. Елена Ивановна билбэт-көрбөт сиргэр кыра оҥотууун дойдуттан кыйыраах кэргэнин, дьонун сайыһа халалбыта.

Хага, кини дьолугар Охотскай Бэрэбизска Чурапчы кинигэ Семен Потапов (Маастар Сэмэн) баар буолан ыгыран ылан тутуу-тун дьонугар оҥуорас-ачыт оҥостон абыраабыта. Үлэһит буолан бордууқта хаартысалаһан, хамнастанан, утуйар сирдигин, оноука эбин айан дьонно бэрэс-ат сир эбигин хатаран оҥотууун көмөлөөн суорунаба тардан хааһылаан оһон эбин гынан, хоргуйбакка сайылаан, кыстаан олоһобуттара.

Кэргэнэ Иван «аны кыһын кэһимэ» диэбигэ ханна баары? Суох. Кэлбэтэ. Кэлин билбитэ: 1942 с. атырдыах ыйыгар сэрингэ

барбыт, 1944 с. олунуу ыйга үһүс бааһырытыттан госпиталыга өлбүт.

1943 с. саас таһаасчыттары кытта кэлсэһэн Чурапчытын буорун булан кини тэнэ суох үөрбүттэрэ. Ити сыл күһүн Кешата маннайгы кылааска үөрэнэ кирибитэ, бэйэтэ сбербанга харабыллаан, онтон остуорастаан оройуон кинини дьонно буолбуттара. Онтон партия райкомугар остуорастаан оҥотун педучилищэга үөрэтэрэн, начальная оскуола учуутала буолбут уолун баһыан ыраах хоту Абый оройуонугар кестүтэ.

Үс сыл буолан баран дойдутугар эриллэн, сана аһыллыбыт интернат-оскуола повардыыр, салгыы түһүкү ыһыаһы буолар. Оттон уола Иннокентий старшай пионер-баһаатай түбүктээх үлэтин кыайа-хото тутан, үрдүк көрдөрүүлэри ситиһэн, Бүтүн Союстааһы пионерскай тэрилтэ «Бочуотун кинигэтигэр» Саха сирин үрдүнэн соботоһун кириэр чинэстэммитэ. Елена Ивановна эһилэ суох үлэлээн 1966 с. пенсияга тахсыыта, оскуола «Бочуотун кинигэтигэр» үйэ-саас тухары киллэриллэбитэ үгүһү этэр.

Елена Ивановна интернат-оскуолага үлэлиир кэмнэргэ сулууах уолаттары Д. П. Коркины, В. Ф. Ермолаевы, И. Р. Михайловы сылаас, миннигэс аһыан

аһатан-сизтэн, көрөн-истэн, түөрт уоллаах ийэ буолан үөрөн-көтөн, миһилигэн наһаа үчүгэйдик олоһобута. Уолаттара кинини «иһэбигэ» диэн ааттыыллара. Кэлин бары кэргэннэһэн утуу-сууу Елена Ивановна сылаас хонноһуттан тэбигэтэрэ, Союз, республика, улуус биллилээх, дьиринник ытыктанар-убаастанар улахан үлэһиттэрэ буолбуттара.

Мунгура суох таптыыр соботох оҥото Иннокентий Семенович Окоёмов ыал буолан икки уол оҥолоон, Елена Ивановна хос сизнэрин оҥолоон, сыттарын ылан санаата көтөүллэн үһүн үйэлэнэн, 90 сааһын сүһүбүн үрдүгэр көрсөр дьоллонно. Биһиги дойдутугар буолбут улуу ыларыйылар үс кэрдистэрин үһүөннэрин этинэн-хаанынан, өйүнэн-санаатынан билбит тыһынаах туһу буолар.

Ытык кырдыабаас Е. И. Ноговицына үһүн олоһо, модун санаата, хорсун үлэти-хамнаһа, дьонно-сэргэһэ эйбээс-сайаһас, истии сыһыана, сыгыары-сымнаһас майгыта, олоххо дьулуура, тулуура — эдэр көлүөнэһэ өлбөөдүйбэт холлобур.

Р.Р. АБРАМОВ,
педагогическай
үлэ ветерана.

